

**PRIM'AWLA QORTI CIVILI
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE**

Illum 23 ta' Jannar, 2018

Rikors Guramentat Nru: 392/2013 AF

Joseph Gatt

Maria Brincat

Dr. Anthony Gatt

Rita Gatt

Catherine Gatt

vs

Paul Attard u Joseph Attard

Il-Qorti:

Rat ir-rikors guramentat tal-atturi li permezz tiegħu wara li ġie premiss illi:

Ir-rikorrenti huma lkoll eredi tad-defunt Dennis Gatt li miet intestat nhar is-6 ta' Dicembru 2004 u dan skond digriet tal-

Qorti Civili (Sezzjoni ta' Gurisidzzjoni Volontarja) numru 558/2005.

L-istess rikorrenti huma lkoll intimati f'kawza pendenti fl-ismijiet inversi quddiem din l-Onorabbli Qorti presjeduta mill-Imhalled Anna Felice fl-ismijiet Paul Attard et vs Francis Xavier Gatt et liema kawza ggib ir-Rikors Numru 971/06 AF.

Fil-kawza bin-numru 971/06 AF l-atturi (intimati fil-proceduri odjerni) ippremettew illi huma kredituri tad-defunt Dennis Gatt fis-somma ta' disgha u tletin elf mija u erbghin Liri Maltin (Lm39,140) liema somma allegatament tikkonsisti fis-somma ta' tmienja u tletin elf Liri Maltin fi flus kontanti bhala self li l-intimati Attard taw lid-defunt Dennis Gatt u l-bilanc bhala imghax bir-rata ta' tlieta fil-mija allegatament miftehna bejn il-partijiet (ossia Paul u Joseph Attard flimkien ma' Dennis Gatt).

Fl-istess kawza l-ojerni intimati allegaw illi tali dejn kien dovut minn Dennis Gatt skond skrittura datata 23 ta' Settembru 2004 u skond kambjala li ggib l-istess data, skond liema hlas kellu jsir minn Dennis Gatt mhux aktar tard mit-22 ta' Settembru 2005.

Abbazi ta' tali premessi, l-odjerni l-intimati fil-kawza bin-numru 971/06 AF talbu lil din il-Qorti sabiex tikkundanna lill-odjerni rikorrenti jhallsu s-somma ta' disgha u tletin elf mija u erbghin Liri Maltin bl-ispejjez u bl-imghax legali dekoribbli mit-22 ta' Settembru 2005.

L-odjerni rikorrenti mill-bidu tal-imsemmija kawza kellhom ir-rizervi taghhom dwar l-awtenticità tal-firem fuq id-dokumenti li abbazi taghhom l-odjerni intimati ressqu l-kawza taghhom sabiex jithallsu mill-eredi ta' Dennis Gatt.

Tali rizerva hija naxxenti fost l-ohrajn mill-fatt illi fiz-zmien tal-allegat self, id-defunt Dennis Gatt li kien persuna fil-kummerc, ma kellu l-ebda problema ta' likwidità u ghaliex tali self ma jirrizulta mkien fit-*'transactions'* jew *'accounts'* tal-istess defunt.

Sussegwentement ir-rikorrenti nkarigaw zewg esperti kaligrafi barranin akkreditati u kkwalifikati li ghamlu '*comparitive handwriting analysis*' fuq l-allegata firma ta' Dennis Gatt riportata fuq l-iskrittura u l-kambjala datati 23 ta' Settembru 2004 imqabbla ma diversi firem ohra tal-istess Dennis Gatt fuq dokumenti ohrajn (vide r-rapport rilaxxjat minnhom datat 27 ta' Dicembru 2011 immarkat Dok. DG 1) fejn gie konkluz illi l-firem fuq l-iskrittura u l-kambjala datati 23 ta' Settembru 2004 mhumiex dawk originali ta' Dennis Gatt izda huma simulati.

Ghalhekk tali rapport kompla jikkonferma s-suspett tar-rikorrenti u li cioè it-talba tal-odjerni intimati dedotta fil-kawza bin-numru 971/06 AF mhux talli hija infondata fil-fatt u fid-dritt tali hija bbazata fuq dokumenti li l-firma jew firem tad-defunt Dennis Gatt fuqhom hija wahda fabbrikata u falza.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara illi l-firma fuq l-iskrittura datata 23 ta' Settembru 2004 bejn Dennis Gatt u l-intimati, allegatament iffirmata minn Dennis Gatt, hija firma ffalsifikata u ma tappartjenix lil Dennis Gatt.
2. Tiddikjara illi l-firma fuq il-kambjala datata 23 ta' Settembru allegatament iffirmata minn Dennis Gatt a favur tal-intimati, hija firma ffalsifikata u ma tappartjenix lil Dennis Gatt.
3. Tiddikjara illi konsegwsentement l-iskrittura datata 23 ta' Settembru 2004 u il-kambjala datata 23 ta' Settembru 2004 huma konsegwentmeent nulli.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-intimati li permezz tagħha eċċepew illi:

Preliminarjament it-talbiet tar-rikorrenti atturi ghandhom jigu michuda stante li ma ghamlu ebda prova li huma l-eredi ta' Dennis Gatt.

Preliminarjament ukoll it-talbiet tar-rikorrenti atturi huma superfluwi u intizi biss biex jistultifikaw il-proceduri li hemm pendent fil-kawza fl-ismijiet inversi Kawza Nru. 971/2006 AF f'liema kawza l-intimati qed jitolbu kundanna ghal hlas tad-dejn dovut permezz tal-iskrittura tat-23 ta' Settembru 2004 u tal-kambjala tal-istess data mill-atturi bhala eredi tal-mejjet huhom Dennis Gatt (kopja tar-rikors guramentat anness u markat Dok. A).

Dak li qed jaghmlu l-atturi huwa li jinqdew bir-regoli tal-procedura biex jippruvaw idawruhom b'mod u manjiera biex dak li huwa vjetat mill-ligi jinghata sembjanza ta' legalità stante li wara li ma talbux il-hatra ta' espert kaligrafu fil-kawza 971/2006 AF, stante li ma talbux l-hatra ta' periti perizjuri wara li l-espert kaligrafu mahtur fuq talba tal-esponenti irrelata li l-firem huma awtentici ta' Dennis Gatt, u stante li cedew l-appell ghax kien *fuori termine* issa jridu jinqdew b'dawn il-proceduri dak li ma giex sanat fil-kawza li ghandha pendent 971/2006 AF.

Jigi rilevat li din l-Onorabbli Qorti, fis-sentenza gia citata u deciza fit-30 ta' Mejju 2003 fl-ismijiet Cutalex Tourist Company Limited vs Pamela Rose Wathen f'isimha proprio, kif ukoll bhala mandatarja specjali tal-assenti binha Anthony James Wathen u Amanda Jane Wathen u Lawrence u Maria konjugi Buhagiar kienet irriteriet illi: *'il-konsiderazzjoni l-ohra dwar il-possibilita ta' ammissjoni ta 'xhud mhux dikjarat 'jekk il-Qorti jidhrilha li jkun fl-interess tal-gustizzja li tisma' lil xi xhud partikolari' ghandha dejjem tinftiehem u tihi interpretata fl-ambitu tar-regola li tghid li kull xhud ghandu jigi dikjarat minn qabel u mhux wara li jibdew il-proceduri.'*

Kif jikkonfermaw l-atturi a para. 6 tar-rikors guramentat taghha "mill-bidu tal-imsemmija kawza kellhom r-rizervi taghhom dwar l-awtenticità tal-firm fuq id-dokumenti" li huma mertu ta' din il-kawza u tal-kawza 971/06 AF u ghalhekk la mill-bidu qed jghidu li kellhom ir-rizervi kellhom iressqu xhieda mill-bidu biex jippruvaw ir-rizervi taghom.

Inoltre u bla pregudizzju ghal premess, l-esponenti jeccepixxu l-*lis alibi pendens* stante li l-kawza 971/2006 AF hija dwar l-istess mertu kif tista' tikkonstata facilment din l-Qorti dwar is-

sekwenza tal-fatti kif graw liema sekwenza qed tigi spjegata fil-paragrafu 5 hawn taht.

Inoltre u bla pregudizzju ghal premiss tali proceduri ghandhom jigi rimessi lil gudikant li qed jisma' l-kawza 971/2006 AF stante li t-talbiet tal-atturi huma l-istess bhall-eccezzjonijiet taghhom fil-kawza imsemmija, l-provi huma l-istess ghajr dawn ix-xhieda godda li jridu jressqu l-atturi permezz tal-proceduri odjerni.

Bla pregudizzju ghal premiss it-talbiet tal-atturi huma infondati fil-fatt u fid-dritt stante li tali talbiet digà qed jigu trattati quddiem din il-Qorti kif preseduta mill-Imhalled Anna Felice fil-kawza numru 971/2006 AF u kif ukoll stante li l-firma fuq il-kambjala u fuq l-iskrittura t-tnejn datati 23 ta' Settembru 2004 t-tnejn huma awtentici ta' Dennis Gatt kif digà gie pruvat fil-kawza 971/2006 AF.

A kull buon fini s-sekwenza tal-fatti kif graw hija kif gej:

Fit-2 ta' Dicembru 2005 l-atturi gew interpellati permezz ta' ittra ufficjali biex ihallsu d-dejn tal-mejjet huhom Dennis Gatt (ittra ufficjali numru 5016/05) in esekuzzjoni tal-kambjala (Dok. B).

L-atturi opponew stante li eccepew n-nullità tal-kambjala stante li ma kienitx iffirmati mit-traent li huma l-intimati f'dan il-kaz kif ukoll li ghandhom dubju dwar l-awtenticità tal-firma ta' Dennis Gatt u dan permezz ta' rikors ai termini tal-artikolu 253(e) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta (Dok. C) liema rikors instema' mill-Imhalled Pace rikors numru 1165/05 RCP fl-ismijiet Paul Attard u Joseph Attard vs Francis Xavier Gatt, Carmen Gatt, Anthony Gatt, Maria Brincat, Rita Gatt, Joseph Gatt bhala eredi tal-mejjet Dennis Gatt (kopja rikors Dok. C).

Tali proceduri gew ceduti mill-esponenti sabiex jirregolaw ruhhom in vista tal-eccezzjoni moghtija li l-kambjala hija nulla ghax mhux iffirmata mill-esponenti bhala traenti u dan wara lil-istess Qorti ma laqghetx it-talba taghhom biex jiffirmawha seduta stante.

Ghalhekk fis-26 ta' Ottubru 2006 l-esponenti intavolaw l-kawza numru 971/06 AF biex l-atturi jigu kkundannati jhallsu s-somma mislufa lil Dennis Gatt liema kawza ghandha pendent sal-lum (kopja tar-rikors guramentat Dok. A).

Fir-risposta guramentata taghhom l-istess atturi eccepew li l-firma ta' Dennis Gatt mhix awtentika (kopja risposta guramentata Dok. D).

L-atturi talbu decizjoni dwar jekk it-talbiet tal-esponenti jistghux jigu milqugha galadarba l-kambjala mhix iffirmata mit-traent liema decizjoni inghatat permezz ta' sentenza in parte moghtija fit-28 ta' Jannar 2008.

Fit-3 ta' Frar 2009 talbu permezz biex jappellaw liema permess gie michud stante sentenza in parte tal-14 ta' Jannar 2010 (Dok. E).

L-intimati ghalqu l-provi fil-25 ta' Frar 2010 ghajr verifikazzjoni minn espert kaligrafu (verbal anness Dok. F) stante li huma resqu xhud *ex parte* lil Joseph Mallia u rrizervaw li jaghmlu talba ghal espert kaligrafu jekk l-atturi ma jaghmlux tali talba u kien ghalhekk li l-Qorti ordnat lill-konvenuti sabiex fi zmien hmistax-il gurnata jghidu humiex ser jinsistu fuq in-nomina ta' esperti kaligrafu (verbal anness Dok. G).

Minn dan l-atturi ma ghamlu xejn u l-Qorti fid-digriet taghha tas-26 ta' Mejju 2010 (Dok. H) qieset li l-atturi rrinunzjaw ghat-talba ta' nomina ta' espert kaligrafu.

Fis-seduta tad-9 ta' Gunju 2010 il-Qorti hatret lil Dr. Anthony Abela Medici (digriet tad-9 ta' Gunju 2010 anness Dok. I).

Meta Dr. Anthony Abela Medici pprezenta r-rapport tieghu (Dok. J), fejn irrelata li l-firma hija awtentika bhala dik tal-mejjet Dennis Gatt, l-atturi ma ghamlux talba ghal hatra ta' periti perizjurji kif kellhom dritt jaghmlu skond il-ligi.

Sussegwentement ghamlu talba fil-11 ta' Jannar 2012 (Dok. K) biex iressqu x-xhieda godda, Wim de Jong u Mechthild Niehoff liema xhieda huma l-istess li jridu jressqu f'din il-kawza liema

talba giet michuda stante li l-Qorti rriteniet li din mhix xi haga gdida izda hija bbazata fuq l-eccezzjoni taghhom dwar l-awtenticità tal-firma u ghalhekk tali xhieda kellhom jinkludihom mar-risposta guramentata taghhom (Dok. K).

L-atturi talbu u ottjenew permess biex jappellaw (Dok. L).

L-atturi appellaw u l-esponenti eccepew *inter alia* li l-appell gie intavolat *fuori termine* u effettivament l-appell gie cedut mill-atturi u l-atti regghu gew rinvjati quddiem din il-Qorti kif preseduta biex tkompli tisma' l-kawza (Dok. M).

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Huma ma ghandhomx ibatu l-ispejjez.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat illi fl-udjenza tas-7 ta' Novembru 2013 il-Qorti ordnat illi l-provi miġbura f'din il-kawza jkunu jgħoddu wkoll għall-provi fil-kawza bin-numru 971/2006 fl-ismijiet Paul Attard et vs Francis Xavier Gatt et u vice versa.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet.

Semgħet it-trattazzjoni finali tal-partijiet.

Rat li l-kawza tħalliet għas-sentenza.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Ikkunsidrat illi permezz ta' dawn il-proċeduri, l-atturi qegħdin jimpunjaw l-awtenticità tal-firma ta' Dennis Gatt fuq l-iskrittura u kambjala datati 23 ta' Settembru 2004 in kwantu li jgħidu li din il-firma kienet fil-fatt iffalsifikata.

Mill-provi prodotti jirriżulta li l-fatti tal-każ huma dawn. L-atturi huma lkoll l-eredi ta' Dennis Gatt li miet b'disgrazzja f'Diċembru tas-sena 2004. L-intimati jgħidu li qabel ma miet, Dennis Gatt kien issellef mingħandhom is-somma ta' Lm38,000 u dan skont skrittura datata 23 ta' Settembru 2004. Skont din

L-iskrittura u kambjala allegatament iffirmati fl-istess jum, il-pagament flimkien ma l-imghax bir-rata ta' 3%, kien dovut lura lill-intimati sa mhux aktar tard mit-22 ta' Settembru 2005. Il-partijiet fuq l-imsemmija skrittura kienu speċifikament ftehm u li l-ammont komplessiv dovut kien jammonta għal Lm39,140. L-intimati jgħidu li Dennis Gatt kien avvicina lil Paul Attard sabiex isellfu l-flus għan-negozju u peress illi sikwit kienu jinnegozjaw fil-proprjetà flimkien, huwa kien aċċetta, minkejja li ma kienx jaf għalxiex kienu ser jintużaw il-flus. Peress li ma kellux biżżejjed flus hu, l-intimati jkomplu billi jgħidu li parti mis-somma giet mislufa lil Gatt mingħand l-intimat l-ieħor Joseph Attard. In kwantu li Dennis Gatt laħaq miet qabel ma ħallas lura lill-intimati, dawn tal-aħħar ipproċedew b'kawża kontra l-eredi tiegħu, l-atturi f'din il-kawża. Fl-imsemmija kawża li għandha n-numru 971/2006, l-intimati, illum atturi, eċċepew li għandhom ir-rizervi tagħhom dwar l-awtenticità tal-firma ta' Dennis Gatt fuq l-imsemmija skrittura u kambjala. Għal dan il-għan, l-atturi f'dik il-kawża u cioè l-intimati fil-kawża tal-lum, inkarigaw lil Joseph Mallia, *fingerprint expert u document examiner*, li wara li spezzjona d-dokumenti in kwistjoni kif ukoll dokumenti oħra li fuqhom tinsab il-firma ta' Dennis Gatt, wasal għall-konklużjoni li l-imsemmija firem għandhom lkoll l-istess karatteristiċi komuni.

Din il-Qorti fil-kawża 971/2006 hatret lil Dr. Anthony Abela Medici bħala espert kaligrafu sabiex jirrelata dwar jekk il-firma fuq dawn iż-żewġ dokumenti hijiex ta' Dennis Gatt. Wara li ħa konjizzjoni taż-żewġ dokumenti in kontestazzjoni kif ukoll dokumenti oħra li fuqhom hemm il-firma ta' Dennis Gatt, u dan billi analizza l-original tad-dokumenti kollha li kellu għad-disposizzjoni tiegħu, huwa wasal għall-konklużjoni li l-firma fuq l-iskrittura u kambjala in kwistjoni huma t-tnejn firem ġenwini ta' Dennis Gatt.

Rinfaccjati b'relazzjoni teknika li tmur kontra t-teżi tagħhom, l-intimati, illum atturi, minflok għażlu li jitolbu l-ħatra ta' periti perizjuri jew imqar jagħmlu domandi in eskussjoni lill-espert kaligrafu mahtur mill-Qorti, għażlu li jinkarigaw żewġ esperti barranin sabiex iħejju rapport tagħhom dwar il-firem in kontestazzjoni. Peress illi din il-Qorti fil-kawża 971/2006 ma laqgħetx it-talba tagħhom sabiex ir-rapport imħejji minn dawn

L-esperti jiġi ammess bħala prova f'dik il-kawża, l-intimati, illum atturi, ipprocedew billi fetħu din il-kawża bl-għan illi jimpunjaw l-awtenticità tal-firma ta' Dennis Gatt fuq iż-żewġ skritturi in kwistjoni. Il-kawża bin-numru 971/2006 kienet qiegħda tinstema' minn din il-Qorti kif presjeduta u dwarha wkoll qiegħda tingħata sentenza illum. Bi qbil bejn il-partijiet, il-provi prodotti f'din il-kawża jgħoddu wkoll f'dik bin-numru 971/2006 u vice versa.

Il-mertu tal-kawża tal-lum idur fuq il-kwistjoni pjuttost teknika dwar jekk il-firma ta' Dennis Gatt fuq iż-żewġ dokumenti kontestati hijiex awtentika. L-intimati f'din il-kawża ressqu diversi eċċezzjonijiet ta' natura preliminari li, kif jikkonfermaw huma stess fis-sottomissjonijiet tagħhom, ġew sorvolati fil-mori ta' din il-kawża. Għaldaqstant, il-Qorti mhijiex ser tieħu konjizzjoni tagħhom aktar. Fil-mertu, huma jeċċepixxu li l-firma fuq l-iskrittura u kambjala huma firem awtentiċi ta' Dennis Gatt.

L-esperti barranin inkarigati mill-atturi, wara li eżaminaw l-iskritturi kkontestati kif ukoll numru ta' dokumenti oħra li fuqhom tinsab il-firma ta' Dennis Gatt, liema dokumenti ma kienux disponibbli għall-espert kaligrafu nnominat minn din il-Qorti, waslu għall-konklużjoni ta' probabbiltà fi kważi ċertezza li l-firem ikkontestati ma kienux firem ġenwini ta' Dennis Gatt.

L-espert kaligrafu nnominat mill-Qorti, wara li ħa konjizzjoni tar-rapport u konklużjonijiet tal-esperti barranin inkarigati mill-atturi, bidel il-konklużjoni tiegħu minn waħda ta' ċertezza li l-firem in kwistjoni huma firem awtentiċi ta' Dennis Gatt għall-waħda ta' probabbiltà fi kważi ċertezza, li l-firem in kwistjoni huma awtentiċi.

Dwar il-konsiderazzjonijiet li Qorti għandha tagħti lir-rapport peritali, il-Qorti tirreferi għas-sentenza fl-ismijiet Carmel Vella vs Victor Sammut, deċiża fit-18 ta' Frar 2004 fejn intqal:

"Issa huwa paċifiku f' każijiet ta' din ix-xorta illi l-ġudizzju tal-Qorti kellu neċessarjament ikun bażat fuq l-opinjoni teknika tal-perit nominat minnha. Dan aktar u aktar fejn il-parti nteressata ma tkunx ipprevaliet ruħha mill-fakolta

lilha konċessa b' talba għan-nomina ta' periti addizzjonali. Ara "Giswarda Bugeja et -vs- Emmanuele Muscat et", Appell Civili, 23 ta' Gunju 1967".

Huwa minnu li skont l-artikolu 681 tal-Kapitolu 12 il-Qorti ma hijiex tenuta jew marbuta li taċċetta l-konklużjonijiet tar-rapport tal-perit u li, bħal materjali istrutturji oħrajn huma kontrollabbli mill-ġudikant, kontra l-konvinzjoni tagħha nfisha:

"Dan però ma tistax tagħmlu b' mod legġer jew kapriċċjuz. Il-konvinzjoni kuntrarja tagħha kellha tkun ben informata u bażata fuq raġunijiet li gravement ipogġu fid-dubbju dik l-opinjoni teknika lilha sottomessa b'raġunijiet li ma għandhomx ikunu privi mill-konsiderazzjoni ta' l-aspett tekniku tal-materja taħt eżami" (Philip Grima vs Carmelo Mamo et nomine, deċiża mill-Qorti tal-Appell fid-29 ta' Mejju 1998).

Ġie wkoll sewwa ritenut illi:

"f'ċirkostanzi bħal dawn ikun prużuntuż għall-ġudikant illi jiddipartixxi bla raġuni verament valida mir-relazzjoni peritali. Dana mhux biss għax ma kellux il-meżzi għad-disposizzjoni tiegħu biex serenement jinoltra ruħu fl-aspetti tekniċi tal-meritu, imma wkoll għaliex neċessarjament tkun tonqsu dik il-konnoxxenza meħtieġa biex, b' mod kritiku, jasal għal konvinciment divers minn dak li jkunu waslu għalih l-esperti minnu nominati." (Benjamin Camilleri nomine vs Charles Debattista nomine, deċiża mill-Qorti tal-Appell fid-9 ta' Frar 2001).

Fil-kawża Champalin Company Limited vs Emmanuel Debono et deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-1 ta' Marzu 2004 ingħad illi:

"Ir-raġunament imfisser tant tajjeb fir-rapport imressaq minnu jikkostitwixxi determinazzjoni ta' fatt li din il-Qorti sejra toqgħod fuqu għaliex, għalkemm dictum expertorum numquam transit in rem judicatam, il-konklużjonijiet ta' perit tekniku jikkostitwixxu prova u mhux sempliċi opinjoni jew suspett. Tali fehmiyet għandhom is-saħħa ta' prova bħal

kull prova oħra ammissibbli fil-liġi, u jibqgħu jgawdu din il-kwalita' sakemm ma jiġux kontestati, jew permezz ta' provi oħrajn kuntrarji għalihom jew inkella b'sottomissjonijiet serji u tajbin biżżejjed li juruhom bħala fehmiel inattendibbli u li ma jitwemmnu [App Civ 9/2/2001 – Camilleri vs Debattista]. Għalkemm il-Qorti m'hijiex marbuta li toqgħod għal fehmiel ta' perit minnha maħtur kontra l-konvinzjoni tagħha nnifisha [Kap 12 Art 681], madankollu l-giudizio dell'arte ma jistax u m'għandux jitwarrab faċilment, sakemm ma jkunx jidher b'mod ċar li l-fehmiel u konkluzjonijiet tal-perit huma irragonevoli [App Civ 23/6/1967 Bugeja vs Muscat et].” Ara wkoll is-sentenza tal-Qorti tal-Appell deċiża fit-30 ta' Mejju 2014 fl-ismijiet Geswalda Caruana vs Francis Xerri.

Hekk ukoll, il-Qorti tal-Appell fis-sentenza tagħha fl-ismijiet Philip Grima vs Carmelo Mamo et, deċiża fid-29 ta' Mejju 1998 qalet illi:

“Il-konkluzjonijiet tal-perit tekniku jikkostitwixxu prova. Opinjoni li għandha valur probatorju daqs kull prova oħra u li tibqa' tipprevali sakemm ma tiġix kontrastata jew bi provi oħra li jikkontraduċuwha jew altrimenti b'sottomissjonijiet tal-parti li jinnewtralizzawha bħala waħda mhux attendibbli u kredibbli.”

Din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza tagħha fl-ismijiet Petroil Engineering Services Limited vs Oil and Construction International Limited et, deċiża fit-8 ta' Jannar 2007 spjegat illi:

“L-istitut tal-prova permezz ta' perizija huwa intiż sabiex il-Qorti tkun tista tistabilixxi fatti rilevanti għall-mertu ta' kawża illi jkun ta' natura tali illi jirrikjedu taħriġ jew taġħlim speċjali jew speċjalizzat appuntu sabiex jiġu determinati.”

Kif diġà ntqal, jirriżulta li l-każ illi għandha quddiemha l-Qorti lllum huwa wieħed essenzjalment tekniku. Għaldaqstant, hija mhijiex disposta li tissostitwixxi l-giudizzju tagħha għal dak ta' tekniku sakemm ma jiġux indikati oggezzjonijiet gravi u serji u

ta' ċertu piż (Marion Bonnett vs Mary Lewis, Appell Inferjuri, deċiża 1 ta' Marzu 1994).

Il-liġi tipprovdi għan-nomina ta' periti addizzjonali sabiex ikun hemm mezz ta' verifika tal-opinjoni teknika li l-ewwel perit ikun issottometta. (Ara f'dan is-sens is-sentenzi tal-Qorti tal-Appell fl-ismijiet Camilleri vs Debattista, deċiża fid-9 ta' Frar 2001 u Ivan Borg pro et noe vs George Aquilina, deċiża fid-19 ta' Ottubru 2005). Kif intqal mill-Qorti tal-Appell Kummerċjali fil-każ ta' Annunziato Camilleri pro et noe vs Avukat Dottor Gerald Montanaro Gauci noe tal-1 ta' Settembru 1967:

"Issa in kwantu l-appellant deherlu illi l-opinjoni espressa fir-rapport mill-perit ma kinitx sewwa, għax inkompetenti jew żbaljata, u/jew għax oġġettivament ingusta, hu seta jimpunja dik l-opinjoni billi kif osservat l-ewwel Onorabbli Qorti – jitlob in-nomina ta' periti addizzjonali. Hu veru dak li jingħad fil-petizzjoni ta' l-appell ċioe` illi l-perizja ma hix l-uniku mod kif parti tista' tikkumbatti rapport avvers għat-teżi tagħha; u li l-parti tista, jekk hekk tagħzel tagħmel sottomissjonijiet quddiem il-Qorti u jekk tingħata l-permess anke tressaq provi oħra minflok titlob in-nomina ta' periti oħra, biex tikkumbatti rapport kontra tagħha. Izda trattandosi ta' opinjoni teknika ċertament in-nomina ta' periti perizjuri hi l-mod normali u l-aktar effikaċi ta' impunjazzjoni ta' l-opinjoni ta' l-ewwel espert."

Jirriżulta li l-esperti barranin inkarigati mill-atturi kellhom għad-disposizzjoni tagħhom aktar dokumenti bil-firma ta' Dennis Gatt sabiex ikunu jistgħu jqabblu u janalizzaw qabel waslu għall-konklużjonijiet tagħhom. Madanakollu, b'daqshekk ma jfissirx illi l-konklużjonijiet tal-perit kaligrafu għandhom jiġu skartati. Fuq kollox, l-atturi setgħu faċilment għamlu dawn id-dokumenti disponibbli għall-perit kaligrafu kif għamluhom disponibbli għall-esperti inkarigati minnhom.

L-atturi jikkontestaw il-konklużjonijiet tal-perit kaligrafu wkoll għaliex jgħidu li ma kellux apparat sofistikat daqs tal-esperti barranin inkarigati minnhom. Dan jista' jkun li huwa minnu imma b'daqshekk ma jfissirx illi l-konklużjonijiet tal-espert inkarigat mill-Qorti mhumiex ta' min joqgħod fuqhom. L-espert

kaligrafu eżamina u analizza l-original tad-dokumenti kollha li fuqhom ibbaża l-konklużjonijiet tiegħu u uża l-apparat speċjalizzat tiegħu sabiex wasal għal dawn il-konklużjonijiet. Huwa jispjega kif il-kwistjoni, apparti li hija ta' natura teknika, hija wkoll pjuttost soġġettiva u li l-esperti fil-qasam mhux dejjem ser jaqblu fil-konklużjonijiet tagħhom. Madanakollu, huwa spjega fid-dettal il-metodu tiegħu u għalfejn, skont hu, ma jistax ikun illi l-firem ġew falsifikati bħal ma jsostnu l-atturi u l-esperti inkarigati minnhom.

Il-perit kaligrafu mahtur mill-Qorti fil-kawża 971/2006 huwa mhux biss kompetenti imma espert fil-qasam tal-kaligrafija. Huwa ġie hekk mahtur bi qbil bejn il-partijiet. Għar-raġunijiet li jafuhom huma biss, l-atturi inkarigaw esperti *ex parte* minflok ma talbu lill-Qorti tinnomina periti perizjuri, kif kellhom kull dritt illi jagħmlu. Huma setgħu faċilment talbu lill-Qorti sabiex tinnomina esperti barranin f'każ illi f'Malta m'hawnx esperti oħrajn fil-qasam tal-kaligrafija.

Fiċ-ċirkostanzi tal-każ, il-Qorti tħoss illi ma tistax tiskarta l-opinjoni tal-espert kaligrafu indipendenti inkarigat minnha u minflok tadotta l-konklużjonijiet tal-esperti inkarigati *ex parte* mill-partijiet. Dan, il-Qorti qiegħda tgħidu bir-rispett kollu lejn l-imsemmija esperti in kwantu li m'għandha l-ebda dubju dwar l-esperjenza u professjonalita tagħhom fil-qasam tal-kaligrafija, imma fl-aħħar mill-aħħar xorta waħda jibqgħu esperti *ex parte*. Kienet tkun differenti s-sitwazzjoni kieku l-Qorti ma kellhiex l-opinjoni teknika tal-espert innominat minnha sabiex fuqha tibbaża d-deċiżjoni tagħha.

Fuq kollox, din il-Qorti ma tistax ma tagħtix il-piż dovut lill-osservazzjonijiet li jagħmel l-espert kaligrafu dwar il-konklużjonijiet tal-esperti barranin inkarigati mill-atturi, in kwantu li fil-fehma tal-Qorti, dawn l-osservazzjonijiet wkoll huma ta' min jistrieħ fuqhom.

Għalhekk, wara li fliet bir-reqqa r-relazzjonijiet kollha magħmula fiż-żewġ kawżi, kif ukoll il-kummenti tal-esperti fuq il-konklużjonijiet tal-kollegi tagħhom, din il-Qorti, priva minn tagħlim tekniku sabiex tapprezza l-provi u osservazzjonijiet illi

tressqu mill-partijiet, tqis illi għandha tistrieħ fuq il-konklużjoni tal-espert kaligrafu nnominat minnha.

L-atturi jsostnu li Dennis Gatt kien f'qagħda finanzjarja tajba u li ma kellux għalfejn jissellef flus. Madanakollu, għajr għax-xhieda tan-Nutar Marco Farrugia, huma ma ressqu l-ebda prova tajba sabiex jissostanzjaw l-argument tagħhom li mhuwiex verosimili li Dennis Gatt kien ser jissellef il-flus. L-istess għandu jingħad dwar l-allegazzjoni tagħhom illi s-self in kwistjoni ma setax jiġi rintraċċjat qalb id-dokumenti li ħalla warajh Dennis Gatt.

Finalment, l-atturi jargumentaw illi mhuwiex minnu li l-iskrittura ta' self brevi manu in kwistjoni nkitbet mill-intimat Joseph Attard u li allura l-intimati misshom ressqu bħala xhud lil dik il-persuna li kitbet l-iskrittura sabiex tixhed dwar iċ-ċirkostanzi tal-każ. Imma għal darb'oħra, il-Qorti tinnotta li l-atturi ma jressqu l-ebda prova sabiex jissostanzjaw l-argument tagħhom.

Għar-raġunijiet premeżsi, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi filwaqt illi tastjeni milli tiegħu konjizzjoni tal-eċċezzjonijiet preliminari tal-intimati in kwantu li dawn ġew sorvolati fil-mori tal-kawża, tiċhad it-talbiet attriċi bl-ispejjeż kontra tagħhom.

IMHALLEF

DEP/REG